

Geen waarzeggerij

Thema: De Tien Geboden
1 Samuël 28

VOORAF

De komende tijd staan we met de kinderen van de bovenbouw stil bij de wet van de Heere. Elke zondag horen de kinderen 'De Tien Geboden' van God. De woorden zijn dus heel bekend, toch is het voor veel kinderen moeilijk een duidelijke voorstelling te maken van de precieze bedoeling van de geboden van God.

We proberen de geboden van God concreet te maken vanuit een Bijbelse geschiedenis. Deze geschiedenis gaan we vertellen tegen de achtergrond van het gebod dat de aandacht vraagt. Soms komen in een geschiedenis meerdere geboden naar voren. Vanuit 1 Sam. 28 staan we stil bij het eerste gebod: 'Gij zult geen andere goden voor Mijn aangezicht hebben.'

UITLEG VAN DE TEKST

De eerste twee verzen van 1 Sam. 28 gaan over David. Hij is gevlucht voor koning Saul naar het land van de Filistijnen en schuilt bij Achis, de koning van Gath. Ongeveer een jaar en vier maanden (1 Sam. 27: 7) na Davids komst bij Achis trekken de Filistijnen hun troepen samen om tegen de Israëlieten te strijden. Achis is er vast van overtuigd dat David met zijn mannen mee zal strijden. David antwoordt in vers 2 dat Achis weet wat zijn knecht doen zal. Achis benoemt hem tot zijn lijfwacht voor het leven. In hoofdstuk 29 zal David kleur bekennen en het Filistijnse land verlaten. Hij blijft zijn volksgenoten trouw.

Vers 3 begint met een terugblik op twee gebeurtenissen die belangrijk zijn voor het begrijpen van het vervolg van deze geschiedenis. In de eerste

plaats wordt vermeld dat Samuël gestorven is. Alle Israëlieten hebben rouw over hem bedreven en hem begraven in zijn stad Rama. In de tweede plaats staat er dat Saul alle waarzeggers en duivelskunstenaars uit het land heeft weggedaan. Hiermee heeft hij uitvoering geven aan het bevel van God om Hem alleen te dienen in het land dat Hij het volk Israël heeft gegeven. Denk aan het opschrift van de wet en het eerste gebod: 'Ik ben de Heere uw God, Die u uit Egypteland, uit het diensthuis, uitgeleid heb. Gij zult geen andere goden voor Mijn aangezicht hebben.' (Ex. 20: 2-3 en de uitwerking daarvan in Lev. 20: 27.) Door naar waarzeggers en duivelskunstenaars toe te gaan, erkent men andere machten dan God alleen en treedt men in contact met deze machten.

In vers 4 lezen we dat de Filistijnen optrekken naar Sunem en zich daar legeren. Koning Saul laat ook zijn leger bijeen roepen en zij slaan op (de berg?) Gilboa hun kamp op. De strijd gaat zich dus afspelen in het noorden van Israël.

Als Saul het leger van de Filistijnen ziet, wordt hij erg bang. In zijn angst raadpleegt hij de Heere, maar de Heere antwoordt niet via de middelen waardoor Hij gewoonlijk spreekt, zoals dromen, de Urim of de profeten. Op geen enkele wijze krijgt de koning antwoord van de Heere. Bij Samuël kan hij niet meer te rade gaan.

Saul wil in deze moeilijke militaire situatie toch weten wat hij moet doen en besluit dan zijn toevlucht te nemen tot een vrouw met een waarzeggende geest die de toekomst voorspellen kan. Letterlijk gaat het over een 'bezitster van een dodengeest'.

In de Mesopotamische wereld was het gebruikelijk om een overledene te raadplegen om de toekomst te weten te komen. Dit gebeurde vnl. door vrouwen. Hoewel de Heere o.a. in Deut. 18: 9-14 deze occulte praktijken uitdrukkelijk had verboden en Saul zelf de waarzeggers en de duivelskunstenaar uit het land heeft verwijderd (vers 3), keert de koning zich van de Heere af en gaat in de nood van deze verboden praktijken gebruik maken. Ondanks dat hij dergelijke personen uit het land verwijderd heeft, weten zijn knechten nog wel een vrouw met een waarzeggende geest te vinden en wel in Endor, niet ver van de plaats waar Saul op dat moment is.

In vers 8 lezen we dan dat koning Saul inderdaad deze vrouw gaat bezoeken. Om voor niemand herkenbaar te zijn, vermomt hij zich door andere kleren aan te trekken. Met twee mannen gaat hij op weg naar Endor. 's Nachts komen ze bij de vrouw aan. Saul vraagt of zij voor hem de toekomst wil voorspellen door de geest van een dode en wel van degene die hij zal noemen. De waarzegster reageert door te zeggen dat ze weten wat Saul gedaan heeft met de waarzegsters en de duivelskunstenaars (zie vers 3). Hij heeft ze uit dit land uitgeroeid. Ze vraagt waarom deze mannen haar nu willen vangen en doden. Ze vermoedt dat zij spionnen van Saul zijn en haar in een hinderlaag willen lokken.

Koning Saul merkt haar argwanende houding op en reageert door een eed te zweren waarin hij bij de Naam van de Heere uitspreekt dat de vrouw in deze zaak niet zal gestraft worden. Door deze eed gaat Saul helemaal in tegen Gods geopenbaarde wil en misbruikt hij de Naam van de Heere. De vrouw vertrouwt hem na deze eed en besluit in te gaan op zijn verzoek. Ze vraagt wie ze (uit het dodenrijk) moet laten opkomen. Saul vraagt haar Samuël op te laten komen. Vaak gebeurde het oproepen van geesten van overledenen bij hun graf, maar dat is nu niet mogelijk. Samuël is in Rama begraven. Of en hoe de vrouw haar occulte praktijk uitvoert, wordt niet vermeld. Vers 12 vermeldt dat wanneer de vrouw Samuël ziet, ze met luide stem roept.

De vraag die hierbij opkomt, is of we hier werkelijk te maken hebben met Samuël of dat dit een geest is waarvan de omstanders menen dat het Samuël is. In het eerste geval gebeurt er iets dat de vrouw totaal niet verwacht heeft en anders is dan ze voorheen heeft meegemaakt. Vandaar dan die luide kreet. Maar of het nu Samuël zelf is of een demonische geest, in ieder geval krijgt ze door dat koning Saul bij haar in huis is en daar schrikt ze van. Ze vraagt Saul waarom hij haar heeft bedrogen. De

koning stel haar gerust. Ze hoeft niet bang te zijn. Hij is benieuwd wat ze ziet. De waarzegster vertelt dat ze goden uit de aarde ziet opkomen. Het gebruikte meervoud voor goden ('elohim') is het gewone woord voor 'God', '(af)god' of 'geest'. Als Saul dan vraagt hoe hij eruit ziet, antwoordt ze dat het een oude man is, gehuld in een mantel. Deze vage omschrijving brengt Saul tot de overtuiging dat het Samuël is waar hij om gevraagd heeft. Dan maakt Saul een diepe buiging, wellicht uit eerbied voor Samuël.

In de verzen 15-20 lezen we de gedachtewisseling tussen Saul en 'Samuël'. Deze vraagt aan Saul waarom hij hem heeft gestoord door hem op te laten komen. De koning vertelt dat hij in grote nood verkeert, omdat de Filistijnen tegen hem ten strijde trekken en God van hem is geweken. God antwoordt hem niet meer door dromen en profeten. Daarom heeft hij Saul laten roepen om te weten te komen wat hij doen moet. 'Samuël' vraagt hierop waarop Saul deze vragen stelt. Het is toch duidelijk: de Heere is van hem geweken en is zijn vijand geworden. M.a.w. als je doorgaat in de zonde heeft het toch geen zin om God nog wat te vragen? De Heere heeft gedaan wat Hij vroeger al door de dienst van Samuël gezegd heeft (1 Sam. 15: 28). De Heere heeft het koningschap van Saul afgescheurd en aan een ander gegeven. Hier wordt dan expliciet de naam van David genoemd. De oorzaak van dit alles is dat Saul het bevel van de Heere om de Amalekieten te doden niet heeft uitgevoerd. Het oordeel treft niet alleen Saul, maar ook de Israëlieten in de veldslag tegen de Filistijnen die de volgende dag zal plaatsvinden. 'Samuël' zegt dat Saul en zijn zonen de andere dag bij hem zullen zijn. Ze zullen sterven in de strijd. Hier horen we geen onderscheid tussen het lot van de gelovigen en de ongelovigen na hun sterven, wat er op grond van andere Schriftplaatsen terdege is.

Als Saul deze boodschap heeft gehoord, valt hij direct met zijn volle lengte ter aarde. Uit angst vanwege de woorden van 'Samuël' bezwijken zijn krachten, ook omdat hij de hele dag en de hele nacht geen brood heeft gegeten. De waarzegster komt naar hem toe en ziet dat hij erg in de war is. Ze zegt dat ze haar leven op het spel heeft gezet door te doen wat Saul van haar vroeg en vraagt hem vervolgens naar haar te luisteren. Ze wil hem een stuk brood aanbieden, zodat hij kan eten en kracht opdoen om weer op weg te gaan. Eerst weigert Saul, maar na aandrang van zijn twee knechten en de vrouw staat hij op van de grond en gaat zitten op een bed, dat is een rustbank. De 'bete broods' blijkt een uitgebreide maaltijd te zijn. Er wordt haastig een gemest kalf, dat de vrouw in huis had, geslacht. Van meel maakt de vrouw on-

gezuurde broden. Ze zet het voor Saul en zijn knechten neer. Wanneer deze drie mannen de maaltijd gebruikt hebben, staan ze op en vertrekken in diezelfde nacht.

TER OVERWEGING

In het eerste gebod verbiedt God alle afgoderij als een aantasting van Zijn eer en gebiedt God dat wij HEM ALLEEN dienen. Af-goden houden ons van God af. Laat de kinderen maar eens dingen opnoemen die ons van God afhouden, die een afgod zijn. Het is volgens vraag en antwoord 95 van de Heidelbergse Catechismus: in de plaats van de enige ware God, Die Zich in Zijn Woord geopenbaard heeft, of naast Hem, iets anders verzinnen of hebben, waarop de mens zijn vertrouwen zet. Voor Saul was dat de waarzegster te Endor. In vraag en antwoord 94 wordt waarzegging ook genoemd als zonde tegen het eerste gebod. In 1 Kron. 10: 13-14 wordt Sauls ontrouw aan God genoemd. In het bijzonder wordt verwezen naar het feit dat hij een waarzegster heeft geraadpleegd en de Heere niet gezocht (ondanks dat Hij geen antwoord gaf). Toen hij dat gedaan had, was het afgelopen met Gods geduld. Om deze zonde wordt iemand ernstig beoordeeld (zie o.a. Jes. 8: 19-22). Ook op andere plaatsen in de Schrift zien we hoe nauw God dit eerst gebod neemt. Denk maar aan de strenge straffen waarmee God de afgodendienst onder het volk Israël heeft gestraft. Aan de andere kant zien we ook hoe het volk gezegend wordt als het alleen de Heere dient.

Het ligt voor de hand om vanuit deze geschiedenis de kinderen te waarschuwen nooit naar waarzeggers of andere occulte praktijken toe te gaan, want ze bestaan ook in onze tijd. Ook het oproepen van geesten van overledenen komt helaas voor. Wie God verlaat, heeft smart op smart te vrezin.

Het is niet geheel duidelijk wie we onder 'Samuël' moeten verstaan. De gangbare uitleg die we vinden in de kanttekeningen en bij Calvijn en Luther is dat het een boze geest is in de gedaante van Samuël die de waarzegster door haar duivelskunst heeft doen opkomen. Volgens Gods Woord gaan de doden naar hun eeuwige bestemming en kunnen ze niet op aarde verschijnen. Bovendien kunnen we aannemen dat Samuël bij God was en hoe kan hij dan ooit door occulte machten worden opgeroepen? Andere uitleggers menen dat we hier te maken hebben met een bijzondere verschijning van Samuël zelf, zoals Mozes en Elia ook verschenen op de berg der verheerlijking. Er staat nergens in dit hoofdstuk dat het de waarzegster zelf is, die Samuël laat opkomen. Als ze hem ziet, schreeuwt ze juist van ontzetting. In vers 15-19 spreekt 'Samuël' met Saul en de boodschap die Saul te horen krijgt, is volledig waarheidsgetrouw. Het is de Goddelijke waarheid, geheel anders dan de leugens van boze geesten. Deze verklaarders zien het dan zo dat God heeft ingegrepen en Zijn knecht Samuël laat verschijnen, terwijl de vrouw dat op zich niet kon bewerken door haar occulte praktijken.

Zelf kiezen we voor de eerste uitleg. Zoals de satan in Gen. 3 de slang gebruikt, gebruikt hij hier de gedaante van Samuël en bootst hij zijn stem na, zodat Saul denkt dat hij echt met de profeet te maken had. De boodschap die hij doorgeeft is slechts de consequentie van wat Samuël al eerder heeft gezegd. We moeten hierbij ook bedenken dat satanische machten geen enkele bevoegdheid hebben buiten Gods toelating.

GELOOFSLEER

Heidelbergse Catechismus, zondag 34.
Nederlandse Geloofsbelijdenis, artikel 26.

